

KARADENİZ TÜRKÜLERİNİN FLÜT EĞİTİMİNDE KULLANILMASINA YÖNELİK BİR ÇALIŞMA

Yakup Alper VARIŞ¹

Oylum KARAVELİOĞLU UZUN²

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Karadeniz bölgesine ait türkülerin flüte uyarlanarak flüt eğitiminde kullanılabilirliğini ortaya koymak, türkülerini ezgisel ve yapısal özellikleri bakımından incelemek, flütle seslendirmeye uygun hale getirmek, Güzel Sanatlar Liseleri Çalgı Eğitimi Flüt dersi programında kullanımına yönelik bir dağarcık oluşturmaktır.

Nitel araştırma yöntemiyle ele alınan betimsel nitelikli bu çalışmada içerik analizi yapılmıştır. Araştırmanın evrenini TRT Repertuarında ve diğer çeşitli kaynaklarda ortaya konan sözlü Karadeniz türkülerini, örneklemini ise; Karadeniz bölgesinden seçilen ve flüt eğitiminde kullanılabilirliği açısından analiz sonuçlarına göre uygun olduğu belirlenen 10 türkü oluşturmaktadır.

Flütün yapısal özellikleri gereği tamperemen sisteme uyarlan türküler profesyonel nota yazım programlarından yararlanılarak seslendirilmiştir. Bununla birlikte flüte özgü tekniklerle çalgıya uyarlanan türküler notaya alınmıştır. Ardından mesleki müzik eğitimi verilen Güzel Sanatlar Liseleri Çalgı Eğitimi Flüt dersi programları kapsamında ilgili kazanımlar göz önüne alınarak türkülerin bağlı oldukları düzeyler analiz sonucuyla saptanmış ve değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular betimlenmiş ve yorumlanmıştır. Flüt tekniğinin geliştirilmesinde, flüt eğitimine yönelik davranışların kazandırılmasında türkülerden yararlanılmasının işlevsel olacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Flüt, Flüt Eğitimi, Türk halk müziği, Karadeniz türkülerini, Müzikal yapı

A STUDY OF THE BLACK SEA FOLK SONGS WITH THE FLUTE PRACTICE

ABSTRACT

This study aims to explain how the flute is used and adapted to the folk songs that belong to the Black Sea region and it intends to investigate the folk songs in terms of melodic and structural characteristics as well as being able to play these songs with flute and being able to put them in the curriculum of the institutions which provide education of music.

In this descriptive study -done with the method of quantitative research - content analysis has been made. Vocal Black Sea folk songs-expressed in TRT repertoire and in the other resources-and 10 folk songs-chosen from the region and studied by the experts in terms of flute availability- are included in this study as a research population and a sample.

As it is required for the flute, folk songs adapted to the tamperemen system were performed using professional notation programme. Besides this; folk songs which were adapted to the flute techniques were notated. On the other hand; the types and levels of the folk songs were determined and evaluated- taking the related outcomes into account- by the experts in the fine arts high school. The findings were defined and interpreted. It has been found that using folk songs will be functional while developing the flute technique and its outcomes.

Keywords: Flute, Flute education, Turkish folk music, Blacksea folk songs, Musical Structure.

¹ Doç. Dr., Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, yalperv@omu.edu.tr, Samsun/Türkiye, Orcid No: 0000-0001-8519-514X

² Bilim. Uzm. MEB Samsun Açık Okulları Müzik öğretmeni, oylumkaraveli@gmail.com, Samsun/Türkiye.

1. GİRİŞ

Eğitim ve sanat insanoğlunun hayatında geçmişten günümüze kültürlenme sürecinde ana ve kilit rol üstlenen iki temel faktördür. Sanat eğitimi ise bireylerin ve toplumların kendini gerçekleştirmesine, yaşadığı toplumsal gerçekleri kavrayıp farkındalıklarını, doyum düzeylerini, donanımlarını artırmaya ve gereksinimlerini gidermeye yardımcı olan işlevsel bir olgudur.

Müzik eğitimi, sanat eğitiminin, çalgı eğitimi ise müzik eğitiminin en önemli alt boyutlarından birini oluşturur. Çalgı eğitimi müzik eğitiminin önemli ve vazgeçilmez boyutlarından biridir. Çalgı eğitimiyle müziğin bileşenlerinin kavranması, uygulanması, çözümlenip değerlendirilmesi, bireyin biyopsişik yapısını biçimlendirmenin yanısıra hareki davranışlarının geliştirmesi amaçlanmaktadır. Müzik eğitiminde öğrencinin becerilerini kapsamlı bir biçimde geliştirilmede çalgı eğitimi boyutu önem arz eder.

Yavçin'e (2011: 7) göre çalgı eğitimi, kişiliğin yanısıra duygu ve becerilerin geliştirilmesinde, sabırlı ve disiplinli çalışma alışkanlığı kazanmak bakımından önem teşkil etmektedir. Çalgı eğitimi, bireyi yetiştirme, geliştirme, müziksel davranış ve çalgı alanında belirli bir hedefe ulaştırmayı amaçlar (Caf, 2018). Düzenli, sabırlı, disiplinli ve özverili çalışma alışkanlığı kazanmak öğrencinin kendini geliştirmesi, müziksel kimlik kazanması ve başarıya ulaşmasında önemli değişkenlerdir.

Karan'a (2011:9) göre çalgı çalma, bireyin kendine güvenini sağlayarak toplumla iletişim kurmasına katkı sağlar. Ayrıca kişinin sanatla ilgilenmesi ve bu yolla sosyalleşmesi kişinin kendisine olan özgüveninin de artmasına yardımcı olur.

Çalgılar dünyasında flüt, nefes ve diyafram tekniğinin merkeze alınıp dudağın işlevsel olarak kullanıldığı üflemeli çalgılardan biridir. Alan yazında flütün tarihsel geçmişiyle ilintili çeşitli araştırmalarla karşılaşmak mümkündür (Çil, 2018, s.13; Karşal vd.2018; Nacaroğlu, vd., 2018).

Syrinx ve Pan Boruları ismiyle anılan flütlerin tarihte kullanılan ilk flütler olduğu tahmin edilmektedir. Eski Mısır mezarlarında Pan Boruları'yla karşılaşmıştır. Syrinx, eski Yunan'da yaygındır. Tarihi belgeler incelendiğinde yan flüte ilişkin en eski örneğin "Tsche" adıyla anılan bambudan yapılmış olduğu izlenimini edinmek mümkündür. Bu flütün iki ucu da kapalıdır ve ağızlık deliği ortada olup her iki yanında eşit uzaklıklarda, üç parmak deliği vardır. Çinli otoriteler, bu çalgının M.Ö 2637 yılına dayandığını öne sürmektedirler (Karşal, 1999; Aktaran: Yuvarlak, 2008: 19).

Hem solo çalgı, hem orkestra çalgısı olan flüt, kendine özgü ince, tatlı, iyimser, çekici ses rengiyle dinleyicinin hemen ayırt edebildiği bir tahta üflemelidir. Süslemeli işlek geçitleri seslendirme kolaylığı ve karmaşık pasajlardaki sıçramalarıyla üstün teknik olanaklarını sergiler. Bu çalgıya Fransızlar 'Flute' İtalyanlar 'flauto', Almanlar 'flöte', İngilizler 'flute' derler. (Say, 2012:197).

Syrinx ve Pan Boruları ismiyle anılan flütlerin tarihte kullanılan ilk flütler olduğu tahmin edilmektedir. Eski Mısır mezarlarında Pan Boruları'yla karşılaşmıştır. Syrinx, eski Yunan'da yaygındır. Tarihi belgeler incelendiğinde yan flüte ilişkin en eski örneğin "Tsche" adıyla anılan bambudan yapılmış olduğu izlenimini edinmek mümkündür. Bu flütün iki ucu da kapalıdır ve ağızlık deliği ortada olup her iki yanında eşit uzaklıklarda, üç parmak deliği vardır. Çinli otoriteler, bu çalgının M.Ö 2637 yılına dayandığını öne sürmektedirler (Karşal, 1999; Aktaran: Yuvarlak, 2008: 19).

Flüt, ses rengi ve yapısı itibariyle hem solo hem de orkestra içindeki işlevleri itibariyle oldukça ilgi çeken bir çalgı kimliğine sahiptir.

Solo çalgı ve orkestra çalgısı olan flüt, dört çeşidiyle bir aile oluşturur: Bas flüt, alto flüt, flüt ve küçük flüt (pikolo). Bas flüt daha çok çağdaş flüt eserlerinde kullanılır. Alto flüt derinlikli ve koyu sesi ile, normal flütten biraz daha büyük ve kalın seslere inebilme özelliğine sahiptir. Pikolo boyut olarak flütten daha küçük, sesi ise flütten bir oktav daha tiz duyulur (Say, 2012: 602-603). Üflemeli çalgılar içerisinde seçkin bir yere sahip olan ağaç üflemeli çalgılar grubu üyesi flüt, öğrencinin çalgı, işitme, ses eğitimi ve yaratıcılığının geliştirilmesi gibi müzik eğitiminin özel amaçlarına hizmet eden etkili ve önemli bir araçtır. Flüt eğitimi alan birey, müzik edebiyatındaki eserlere ulaşması ve sürekli dinleme becerilerini geliştirilmesi sonucunda kişisel olarak müziksel üretme isteği sayesinde yaratıcılığını geliştirecektir (Caf, 2018). Ağaç üflemeli çalgı grubu üyesi olan flüt, öğrencinin çalgı, işitme, ses eğitimi ve yaratıcılığının geliştirilmesi gibi müzik eğitiminin boyutları kapsamında alt amaçlara hizmet eden dikkate değer bir çalgıdır (İlik, 1990).

1.1. Flüt Eğitimi

Günümüzde Türkiye’de flüt eğitimi güzel sanatlar liseleri, Silahlı Kuvvetler Bando Okul Komutanlığı, devlet konservatuvarları, müzik ve sahne sanatları fakülteleri, eğitim fakültelerine bağlı müzik eğitimi anabilim dalları ve güzel sanatlar fakülteleri müzik bölümlerinde çeşitli düzey ve programlar dahilinde sürdürülmektedir.

Türkiye’de yürütülen flüt eğitiminde, flüt eğitimcileri öğrencilerin fiziksel özellikleri ve yetenekleri doğrultusunda belirli bir program çerçevesinde eğitim vermektedirler. Öğrencinin algılama seviyesi doğrultusunda yetersizliklerini giderme, müzikal ve teknik yönlerini geliştirmek için çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye’de flüt eğitimi ve öğretimi aşamalı olarak teknik alıştırma ve etütler, eğitim müziği örnekleri, Türk ve dünya bestecilerinin eserlerinden örnekler ve flüt literatürü ile bağlantılı olarak verilmektedir. Öğrenci temelli yürütülen eğitimlerle dünyanın ve ülkemizin önemli bestecileri ortaya çıkaracak çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların amacına ulaşabilmesi için eğitimcinin doğru zamanda ve öğrenci seviyesine uygun olarak nitelikli bir flüt öğretim programını uygulaması ile sağlanır. Türkiye’de flüt çalmayı amaçlayan öğrenciye flüt eğitimini ileri düzeye taşıyabileceği bir eğitim verilmektedir. Bireyin öğrenme düzeyini olumlu yönde etkileyecek bir öğretim programı belirlenerek kurumlarımızda müzik eğitimcileri tarafından etkili ve verimli bir şekilde uygulanmaktadır (Nacaroğlu, vd., 2019).

1.2. Güzel Sanatlar Lisesinde Flüt Eğitimi

Türkiye’de Güzel Sanatlar Liselerinde uygulanan flüt eğitimi aşamalı olarak verilmektedir. Teknik alıştırma, etütler, Türk ve Dünya bestecilerinin eserlerinden örnekler, eğitim müziği bu aşamaları kapsamaktadır.

Güzel Sanatlar Liselerinde hazırlanan bu program içeriğini Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) esas alınarak oluşturmaktadır. Hazırlanan bu programda öğrencilerin geçmişten günümüze flütün yeri ve önemi hakkında, flütün yapısı ve teknik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmaları, flüt çalmada temel teknikleri kavramaları ve uygulamaları, tonal ve makamsal dizileri çalmaları ve kavramaları, flüt müziğindeki dönemler hakkında bilgi sahibi olmaları, hız terimleri, gürlük terimleri kavramaları, müziğin dünyada ortak bir dil olduğu bilincini kazanmaları, bireysel ve grup çalışmalarında sorumluluk bilinci geliştirmeleri amaçlanmaktadır.

Flüt dersinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen beceriler vardır. Bu becerilere örnek olarak müziksel algılama ve bilgilenme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, müziksel

okuma, duruş ve tutuş, temiz ses elde etme, çeşitli dil tekniklerini kullanma, yorumlama (icra), sahne ve performans becerisi gibi kazanımların verilmesi hedeflenmektedir.

Çalgı eğitiminin bir parçası olan flüt eğitimin temelini flüt çalmayı öğrenebilme, öğrenilenleri etkin bir şekilde kullanabilme oluşturmaktadır. Güzel Sanatlar Liseleri müzik bölümlerinde verilen flüt eğitimi, bireysel çalgı eğitiminin bir kolu olup, öğrenci ve öğretmen arasında birebir yürütülen bir eğitim sürecidir. Dört yıl devam eden bu süreç içerisinde öğrenciye flüt hakkında teknik bilgi ve beceriler kazandırmak, flüt literatürünü tanıtmak, müzikal yorumlama becerisini geliştirmek amaçlanır. Bütün bunların yanı sıra doğru tutuş ve duruş, nefesi doğru kullanabilme, dil-el koordinasyonu, sol anahtarı okuma, deşifre, ve vibrato yapabilme becerilerinin flüt çalacak bireye kazandırılması gerekir. (Soytok, 2014:199).

Programın uygulanmasında tek bir metot (öğrenme tekniğinden) bahsetmek mümkün değildir. Yıllık planlar ve öğrenciye verilmesi gereken kazanımları destekleyecek öğrenme teknikleri kullanılabilir. Bu teknikler buluş yoluyla öğrenme, araştırma yoluyla öğrenme, sunuş yoluyla öğrenme, yapılandırmacı öğrenme yöntem ve teknikleri olabilir (MEB, 2016).

Türkiye’de mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda profesyonel bir biçimde ele alınan flüt eğitiminin işe koşulduğu kurumlar, Konservatuvarlar, Eğitim Fakültelerine bağlı Müzik Eğitimi Anabilim Dalları (MEABD), Güzel Sanatlar Fakültelerine bağlı Müzik Bilimleri Bölümü (GSF MBB), Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi, Silahlı Kuvvetler Bando Okulları Komutanlığı ve Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri (GSSL) olarak belirtilebilir. Adı geçen kurumlarda sürdürülen flüt eğitimi ile flütün teknik özelliklerini gösteren temel davranışlar kazandırmak, performans becerisini geliştirmek ve Türk ve uluslararası bestecilerin flüt için bestelediği eserleri çalışılarak, ulusal ve evrensel müzikleri tanıtmak amaçlanmaktadır (Kurtaslan, 2010).

Planlı biçimde bir program dahilinde sürdürülen flüt eğitimi, öğretmen ve öğrenciyi iletişime ve etkileşime girdiği bir süreçtir. Bu süreç içinde öğrencinin bilişsel, devinışsel ve duyuşsal yönlerini geliştirecek flüt eğitimini ileri düzeylere taşıyabilecek bir program izlenmelidir. Flüt eğitimcisi doğru bir yöntem ve uygun öğretim materyalleri kullanarak öğrencinin müzikal ve teknik yönlerden gelişmesini sağlamalıdır. Seçilen etüt ve eserler öğrencinin bilişsel, devinışsel ve duyuşsal davranışlarını geliştirici nitelikte olmalıdır. Bu nedenle öğrencinin düzeyine uygun etüt ve eserlerin belirlenmesi çalgı eğitiminde önem teşkil etmektedir (Uyan, 2005, 8). Akt: (Caf, 2018).

1.3. Makam ve Makam Dizisi

Aslı Arapça Kaame kelimesine dayanan Makam, ayak üstünde durmak, kalkmak, dikilmek, yükselmek, durmak, kaldırmak, dikmek, oturulan yer, durak, ayağın bastığı yer, Kur’an okunurken ayakta durulana yer gibi anlamlara sahiptir Makam günümüzden önce müzik eserinde, bir perde üzerinde diğer perdelere göre daha sık kalışların yapıldığı durumlar için kullanılmıştır. Sonra anlamı genişleyerek müziksel olarak daha karmaşık özellikleri kapsayan bir niteliğe bürünmüştür (Bulut, 2014; Sarı, 1984; Yahya Kaçar, 2008).

Alanyazında makam kavramı için çeşitli tanımların yapıldığını görmek mümkündür. Yekta’ya (1986) göre makam, kendisini oluşturulan çeşitli oranlarla ve aralıkların düzenlenmesiyle vasfını belli eden müzik dizisinin özel bir şeklidir. Arel (1968) makamı, bir durakla bir güçlünün etrafında bunlara bağlı olarak toplanmış seslerin umumî durumu olarak tanımlarken; Karadeniz (1983), Türk müziğinde belli aralıklarla birbirine uyan mülâyim seslerden kurulu bir dizi içerisinde kendine has bir seyir kuralı olan müzik cümlelerinin meydana getirdiği çeşni olarak tarif etmektedir.

Özkan’a (2006) göre makam, bir dizide durak ve güçlünün önemi belirtilmek ve diğer kurallara da bağlı kalmak suretiyle nağmeler oluşturarak gezinmedir.

Yahya Kaçar (2002), makamı, kendine has perde ve aralıklardan meydana gelen müzik dizilerinin özel bir ezgi dolaşımı (seyir) içinde meydana getirdiği yapı olarak tanımlarken, Akdoğu (2003:12) ise bir dizide bir ya da birden fazla sesin/perdenin güçlendirilmesiyle oluşturulan ezgi veya ezgiler demetinin belirli bir sesle bitirilmesiyle var olan işitsel etki olarak tanımlamaktadır.

Tanrıkorur'a (2003) göre makam, belli aralık düzenlerine göre oluşturulmuş olan müzik dizilerinin, keyfi değil, kalıplaşmış ezgi dolaşım tiplerine göre kullanılmasından doğan kurallar bütünüdür. Bu tanımda geçen ezgi dolaşım (seyir) kelimesi makam kavramı için hayati bir önem taşımaktadır ve makamı gelişigüzel bir dizi olmaktan kurtaran yegane özelliktir. (Akt: Bulut, 2014). Bulut'a (2014) göre bu yüzden dizek üzerine yazılan veya çalgıyla ya da insan sesiyle seslendirilen bir Türk müziği dizisi makam olarak değil, ancak bir makam dizisi olarak adlandırılmalıdır. Bazı makamlar aynı diziyi kullanmalarına rağmen birbirlerinden ayrılır. Bunun nedeni seyir farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Bu makamlar farklı birer makam olarak kendini ortaya koyar.

Yukarıdaki açıklamalardan makam ile makam dizisinin aynı anlamda kullanılmaması gerektiği, makamın oluşumunda karar ve güçlü perdesi, tiz durak perdesi gibi öğelerin yanısıra dizi ve seyir özelliğinin ön plana çıkmasının önem arz ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumun terminolojik açıdan Geleneksel Türk halk müziğine ilişkin isimlendirmelerde ortak bir anlayışın hakim olmadığı sonucunu ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Bunun tarihsel süreç içinde Türk müziğinde uzun zamandır sözlü kültürün ve meşk usulünün baskın olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Şahin ve Yiğiter'e (2020) göre Türk halk müziği repertuarındaki eserlerin bazılarında ait müziksel diziler, Klasik Türk müziği makamlarına ait dizi yapılarıyla diziyle birlikte önemli rol üstlenen "seyir" özelliğini de içermektedir. Türk halk müziği dizi özelliklerini tanımlamak amacıyla makam isimlerinden yararlanılabilir.

Türk halk müziği dizilerini adlandırmada makam dizileri ve makam isimlerinden yararlanılması, ortak bir müzikal birlik oluşturmak bakımından tercih edilebilir bir yaklaşımdır (Pelikoğlu, 2012). Öyleyse Türk halk müziği bünyesinde türkülere ilişkin müzikal analizlerde makam dizilerinden yararlanmak bu alanda yazılı kültürün gelişerek ortak bir bilincin oluşmasında bir yol olarak tercih edilebilir. Öğrenme sürecinde ve performansın geliştirilmesinde uygun repertuar seçiminin önemi göz önüne alındığında öğrencinin bildiği, tanıdığı, yakın çevresinde duyduğu parçaları ön plana almaya çalışmak flüt eğitimi alan bireyin özgüvenine önemli bir katkı sağlayıp başarısını artırıcı bir unsurdur.

Türkiye'de Güzel Sanatlar Liseleri ve müzik öğretmenliği programlarında verilen flüt eğitiminde yerelden evrene yaklaşımıyla öğrencilerin yaşadığı topraklara ait unsurların ve yerel kültür malzemelerinin işlenerek yöresel türkülerin ele alınması, bu bağlamda gerçekleştirilecek flüte uyarlama çalışmalarının son derece işlevsel ve yararlı olacağı öngörülmektedir. Yöresel türkülerin flüte uyarlanarak flüt eğitiminde kullanılması, öğrencilerin teknik ve müzikal gelişimleri açısından önem taşıyacağı öngörülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde yukarıda sözü edilen yerel kültür malzemelerinin, müzik eğitimi alanında kullanılabilirliğini ortaya koyan birçok çalışmanın olduğu görülmektedir (Albuz, 2001; Alpagut, 2001; Arabul, 2016; Balbay, 2018; Evsen, 2018; Fidan, 2014; Şirin, 2018; Terzioğlu, 2015; Uluman ve İnanıcı, 2020).

Karşal, Bağcı, Hüzmeli (2018)'ye göre Türk flüt eserleri veya metotları Türk flütçüler tarafından yeterince tanınmamakta, eğitim programı içerisinde kullanılmamaktadır. Bu bağlamda Türk Halk müziği eserlerinin flüte uyarlanarak flüt eğitiminde kullanılmasının

mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerine katkıda bulunacağı gerçeğinden yola çıkılarak eldeki araştırmada aşağıdaki problemlerin çözümü aranmıştır.

1.4. Problem Cümlesi

Karadeniz bölgesine ait 10 türkünün Güzel Sanatlar Liseleri Çalgı Eğitimi Flüt dersi öğretim programı kapsamında flüte uyarlanarak flüt eğitiminde kullanılabilirliği nasıldır?

1.4.1. Alt Problem

1. MEB Güzel Sanatlar Liseleri Çalgı Eğitimi Flüt dersi öğretim programı kapsamında flüt eğitiminde kullanılacak Karadeniz bölgesine ait türkülerin flüte uyarlama çalışmaları nasıldır?

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Karadeniz bölgesine ait on beş türkünün flüte uyarlanarak flüt eğitiminde kullanılabilirliğini ortaya koymak, türkülerini ezgisel ve yapısal özellikleri bakımından incelemek, flütle seslendirmeye uygun hale getirmek, Güzel Sanatlar Liseleri Çalgı Eğitimi Flüt dersinde kullanımına yönelik bir dağarcık oluşturmaktır.

1.6. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, MEB Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt dersi kapsamında Karadeniz türkülerinin uluslararası flüt çalma teknikleri ile ele alınıp flüt eğitiminde kullanılabilirliğini, Karadeniz Bölgesine ait 10 türkünün flüte uyarlanarak flüt eğitim süreçlerine katkıda bulunmayı amaçlaması, flüt eğitimi veren eğitimciler ve öğrencilerin kullanımına yönelik dağar oluşturma çalışmalarına hizmet etmesi, Karadeniz türkülerinin flüt eğitiminde kullanımı açısından yeterince incelenmemiş olmasıyla birlikte ileride gerçekleştirilecek bilimsel araştırmalara ışık tutması bakımından önemlidir.

1.7. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırmada; Karadeniz yöresine ait türküler arasında yapılan seçimin evreni temsil ettiği, örneklem grubunda yer alan türkülerin flüt eğitimi sürecinde öğrenci kazanımlarının elde edilmesini sağlayacak nitelikte olduğu ve araştırmada kullanılan yazılı kaynaklardan elde edilen bilgilerin yeterli olduğu temel sayıtlarından hareket edilmiştir.

1.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) repertuarında bulunan ve flüte uygun olduğu düşünülen 10 türküyü, Güzel Sanatlar Liseleri Çalgı Eğitimi Flüt Dersi Programı kapsamında oluşturulan türkü uyarlamalarıyla, araştırma konusu bağlamında erişilebilen kaynaklarla, araştırma için ayrılabilen zaman ve maddi kaynaklarla sınırlı tutulmuştur.

2. YÖNTEM

Betimsel nitelikteki bu araştırmada Karadeniz türkülerinin flüte uyarlanarak flüt eğitiminde kullanılmasına yönelik olarak “İçerik analizi tekniği” tekniğinden yararlanılmıştır. Çepni’ye (2007) göre betimsel çalışmalar genel olarak incelenen durumu ortaya çıkartmak, doğal şartlara riayet ederek derinlemesine tanımlamak ve açıklamak amacıyla yürütülür. Araştırmada gerek kavramsal çerçevenin oluşturulması bakımından gerekse başlangıçtan sonlandırıcı kadar kapsamlı bir alanyazın (literatür) taraması gerçekleştirilmiştir. Alanyazın (literatür) taraması araştırılan konu ve problem için alt yapı oluşturmak, benzer çalışmaları araştırma yöntem ve teknik türleri ve sonuçları bakımından incelemek amacıyla sistematik ve sürekli olarak yapılır (Çepni, 2007:102; Büyüköztürk vd., 2013:74).

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini; flüt eserlerinin belirlenmesi amacıyla TRT Repertuarında ve diğer çeşitli kaynaklarda ortaya konan sözlü Karadeniz türküleri, örneklemini ise; bu türküler içinden flüt eğitiminde kullanılabilirliği açısından uzman görüşlerine başvurularak uygun olduğu belirlenen 10 türkü oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada veriler ele alınan konuyla ilintili kaynakların taraması yoluyla toplanmıştır. TRT Repertuarında yer alan Karadeniz türküleri incelenmiş ve uzman görüşleri doğrultusunda flüt eğitimine uygun olduğu saptanan 10 Karadeniz türküsü alanyazın taraması dahilinde alt problemlerin çözümüne yönelik olarak çeşitli değişkenler bakımından analiz edilmiştir. Analizi yapılan ve flütün yapısal özellikleri gereği tamperemen (yedirimli) sisteme uyarlan türküler profesyonel nota yazım programlarından yararlanılarak seslendirilmiştir. Bununla birlikte flüte özgü tekniklerle çalgıya uyarlanan türküler notaya alınmıştır. Grafik ve tabloları oluşturmak için Microsoft Word Office ve Excel programları işe koşulmuştur. Notaya alınan türküler geçerlik, uygunluk ve kullanılabilirlik bakımından 3 flüt uzmanının görüşüne sunulmuştur. Flüte uyarlanan türkülerin uzman görüşleri doğrultusunda MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Öğretim Programı kapsamında hangi düzeyde kullanılabilecekleri tespit edilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma için toplanmış verilerin yöntem bölümünde belirtilen tekniklerle çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve onlara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Bulgular tablolaştırılmış, sözel olarak açıklanmış ve yorumları yapılmıştır.

3.1. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

MEB Güzel Sanatlar Liseleri Çalgı Eğitimi Flüt dersi öğretim programı kapsamında flüt eğitiminde kullanılabilecek Karadeniz bölgesine ait türkülerin flüte uyarlama çalışmaları nasıldır?

Bu alt bölümde TRT repertuarı ve diğer yazılı kaynaklardan seçilmiş 10 Karadeniz türküsünün flüt eğitiminde kullanılmasına yönelik olarak analizi gerçekleştirilmiş, çalgının yapısal özelliklerinden dolayı tamperemen sisteme uyarlama çalışması gerçekleştirilmiştir. Karadeniz türkülerini flüt eğitiminde kullanmak üzere teknik özellikler belirlenip hangi düzeyde kullanılması gerektiği ele alınırken uzman görüşleri doğrultusunda MEB Güzel Sanatlar Liseleri Çalgı Eğitimi Flüt dersi öğretim programı esas alınmıştır.

3.1.1. Hekimoğlu Adlı Türkünün Flüte Uyarlanması

HEKİMOĞLU DERLER BENİM ASLIMA

Flute

p

mf

Düzyey: 9.sınıf

9. sınıf düzeyinde Çargah makamı ve legato, portato teknikleri Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi programında olduğundan dolayı “Hekimoğlu Derler Benim Aslıma” parçasının 9. sınıf flüt repertuarı dağarcığına, yapılan analizler sonucunda alınması uygundur.

3.1.2. Beyaz Giyme Toz Olur Adlı Türkünün Flüte Uyarlanması

BEYAZ GEYME TOZ OLUR

Flute

p

mf

mf

Düzyey: 11. Sınıf

11. sınıf düzeyinde Segah makamı ve legato, portato ve çift dil teknikleri Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi programında olduğundan dolayı “Beyaz Giyme Toz Olur” parçasının 11. sınıf flüt repertuarı dağarcığına, yapılan analizler sonucunda alınması uygundur.

3.1.3. Kilo Kilo Elmalar Adlı Türkünün Flüte Uyarlanması

Kilo Kilo Elmalar

Flute

Düzey: 9. Sınıf

9. sınıf düzeyinde Rast makamı ve legato, portato teknikleri Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi programında olduğundan dolayı “Kilo Kilo Elmalar” parçasının 9. sınıf flüt repertuarı dağarcığına, yapılan analizler sonucunda alınması uygundur.

3.1.4. Arpalar Orak Oldu Adlı Türkünün Flüte Uyarlanması

ARPALAR ORAK OLDU

Flute

f *p*

mf

f *cresc.*

pp

cresc.

Düzyey: 11. Sınıf

11. sınıf düzeyinde Hicaz makamı ve legato, portato ve çift dil teknikleri Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi programında olduğundan dolayı "Arpalar Orak Oldu" parçasının 11. sınıf flüt repertuarı dağarcığına, yapılan analizler sonucunda alınması uygundur.

3.1.5. Sular Durulur Derler Adlı Türkünün Flüte Uyarlanması

SULAR DURULUR DERLER

Flute

f

mf

p

f

Düzye: 11. Sınıf

11. sınıf düzeyinde Hicaz makamı ve legato, portato ve çift dil teknikleri Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi programında olduğundan dolayı “Sular Durulur Derler” parçasının 11. sınıf flüt repartuarı dağarcığına, yapılan analizler sonucunda alınması uygundur.

3.1.6. Hem Okudum Hem de Yazdım Adlı Türkünün Flüte Uyarlanması

Hem Okudum Hemide Yazdım

Flute

f

mf

Düzy: 10. Sınıf

10. sınıf düzeyinde Hüseyini makamı ve staccato, morcato teknikleri Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi programında olduğundan dolayı “Hem Okudum Hemide Yazdım” parçasının 10. sınıf flüt repertuarı dağarcığına, yapılan analizler sonucunda alınması uygundur.

3.1.7. Karşı Dağlar Bizimdir Adlı Türkünün Flüte Uyarlanması

Karşı Dağlar Bizimdir

Flute

3

5

7

Düzyey: 10. Sınıf

10. sınıf düzeyinde Uşşak makamı ve staccato, morcato teknikleri Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi programında olduğundan dolayı “Karşı Dağlar Bizimdir” parçasının 10. sınıf flüt repartuarı dağarcığına, yapılan analizler sonucunda alınması uygundur.

3.1.8. Mahpushane İçinde Yanıyor Gazlar Adlı Türkünün Flüte Uyarlanması

Mahpushane İçinde Yanıyor Gazlar

Flute

5

9

13

17

21

25

Düzyey: 12. Sınıf

12. sınıf düzeyinde Ferahnak makamı ve staccato, morcato, legato, çift dil ve üç dil teknikleri Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi programında olduğundan dolayı “Mahpushane İçinde Yanıyor Gazlar” parçasının 12. sınıf flüt repartuarı dağarcığına, yapılan analizler sonucunda alınması uygundur.

3.1.9. Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar Adlı Türkünün Flüte Uyarlanması

Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar

Flute

mf

5

12

17

f

23

26

31

36

41

45

Düzyey: 12.Sınıf

12. sınıf düzeyinde Ferahnak makamı ve staccato, morcato, legato, çift dil ve üç dil teknikleri Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi programında olduğundan dolayı "Sabahın

Seherinde Ötüyor Kuşlar” parçasının 12. sınıf flüt repertuarı dağarcığına, yapılan analizler sonucunda alınması uygundur.

3.1.10. İndim Dere Irmağa Adlı Türkünün Flüte Uyarlanması

İndim Dere Irmağa

Flute

f

5

10

p *f*

15

21

p

Düzy: 10.Sınıf

10. sınıf düzeyinde Uşşak makamı ve staccato, morcato teknikleri Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi programında olduğundan dolayı “İndim Dere Irmağa” parçasının 10. sınıf flüt repertuarı dağarcığına, yapılan analizler sonucunda alınması uygundur.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler yer almaktadır.

4.1. Sonuçlar

Araştırmada elde edilen sonuçlar şunlardır;

1. MEB Güzel Sanatlar Lisesi Flüt Eğitimi Programı çerçevesinde, “Hekimoğlu Derler Benim Aslıma ve Kilo Kilo Elmalar” adlı türküler makam ve teknik özellikleri dikkate alındığında 9. sınıfta işlenirken kullanılabilir.

2. MEB Güzel Sanatlar Lisesi Flüt Eğitimi Programı çerçevesinde, “Hem Okudum Hemi de Yazdım, Karşı Dağlar Bizimdir ve İndim Dere Irmağa” adlı türküler makam ve teknik özellikleri dikkate alındığında 10. sınıfta işlenirken kullanılabilir.

3. MEB Güzel Sanatlar Lisesi Flüt Eğitimi Programı çerçevesinde, “Arpalar Orak Oldu, Beyaz Giyme Toz Olur ve Sular Durulur Derler” adlı türküler makam ve teknik özellikleri dikkate alındığında 11. sınıfta işlenirken kullanılabilir.

4. MEB Güzel Sanatlar Lisesi Flüt Eğitimi Programı çerçevesinde, “Mapushane İçinde Yanıyor Gazlar ve Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar” adlı türküler makam ve teknik özellikleri dikkate alındığında 12. sınıfta işlenirken kullanılabilir.

4.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuçlar çerçevesinde geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

1. Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan müziksel işlevleri göz önünde bulundurulduğunda Karadeniz bölgesindeki türküler Güzel sanatlar liselerindeki flüt eğitiminde kullanılabilir.
2. “Güzel Sanatlar Liseleri Çalgı Eğitimi Füt” dersinde makamsal öğretim bağlamında makam ve usul çeşitliliğini sağlamaya yönelik türkü uyarlamalarına daha sık yer verilebilir.
3. Öğrencilerin müzikal ve teknik becerilerinin geliştirilmesi bakımından güzel sanatlar liselerinde Türk müziğine ait kuramsal bilgiler dikkatle alınarak flüt eğitiminde makamsal öğretimde bu tip uyarlamalar yapılabilir.
4. Makamsal öğretimde bu tip uyarlamalar yapılırken karar sesi, güçlü perdesi ve ses genişliği açısından farklı yapılarda türkülere yer verilebilir.
5. Güzel sanatlar liselerinde verilen flüt eğitiminde bilinen, ön plana çıkan türkülerin yanısıra tanınmamış ya da daha az tanınmış türkülere yer verilerek öğrencilerin Türk müzik kültürüne ait bilgi dağarcıklarının geliştirilmesine olanak sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğu, O. (2003). *Türk Müziği 'nde Türler ve Biçimler*, Meta Basım, İzmir.
- Albuz, A. (2001). *Viyola öğretiminde geleneksel Türk müziği ses sistemine ilişkin dizilerin kullanımı ve bu sistem kaynaklı çokseslilik yaklaşımları*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Alpagut, U. (2001). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi eğitim fakültesi müzik eğitimi anabilim dalında Türk halk ezgilerinin kemana uyarlanmasının keman eğitimi yoluyla müzik öğretmenliği eğitimine yansiyabilirliği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arabul, D. (2016). *Kars yöresinde kayıt altına alınmamış mahalli oyunların ezgilerinin derlenmesi ve bunların müzik eğitiminde kullanılabilirliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Arel H. S. (1968). *Türk Mûsikîsi Nazariyatı Dersleri*, Hüsnütabiât Matbaası, İstanbul.
- Balbay, T. (2018). *Konya ili Karacadađ yöresi halk müziği ve ülkemiz müzik eğitimindeki yeri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Bulut, F. (2014). *Makamsal Dikte ve Solfej*, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (haz.). (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Caf, G. (2018). *Güzel Sanatlar Liselerinde Flüt Eğitiminde Kullanılan Etüt ve Eseler*. Yüksek Lisans Tezi, Niđde Ömer Halis Demir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niđde.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. 3. Baskı, Celepler Matbaacılık, Trabzon.
- Çil, İ. (2018). *Geleneksel Türk müziğinin flüt ile icrasında ileri flüt tekniklerinden "mikroton sesler ve perde bükme" kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Evsen, F. (2018). *Antalya yöresi Türk halk müziği ezgilerinin müzikal- edebi analizi ve müzik eğitiminde kullanılabilirliğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Fidan, C. (2014). *Keman Eğitiminde Van Türkülerini Çalma ve Yorumlama Yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İlik, A. (1990). *Flüt Eğitimi*, Yayınlanmış El Kitabı, Gazi Üniversitesi.
- Karadeniz, M. E. (1983). *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, İş Bankası Yayınları, Ankara.
- Karan, M. (2011). *Özengen Müzik Eğitimi Veren Kurumlarda Çalgı Eğitimi Alan Öğrencilerin Mesleki Yönelimlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karşal E. vd. (haz.). (2018). Türk flüt müziği ve Türk bestecilerinin flüt eserlerine ilişkin farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 6, 84, 55-76.
- Kurtaslan, H. (2010). *Flüt Eğitiminde Çağdaş Türk Flüt Eserlerinin Kullanımı Ve Örnek Çalışma Egzersizleri*. Doktora Tezi.
- Nacaroğlu, D., Vela Kalkan, N. ve Güven, Z. (2018). MEB 9. sınıf flüt ders kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. (2016). *Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Flüt Dersi Öğretim Programı 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar*, Ankara.

- Özkan İ. H. (2006). *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri*, Ötüken Yay., İstanbul.
- Pelikoğlu, M. C. (2012). Geleneksel Türk halk müziği eserlerinin makamsal açıdan adlandırılması. *Atatürk Üniversitesi Yayınları*, No:1006, Erzurum.
- Sarı, M. (1984). *El-Mevarid, Arapça-Türkçe Sözlük*. Bahar Yayınları, İstanbul.
- Say, A. (2012). *Müzik ansiklopedisi* (Cilt 1). Ankara: Sözkese Matbaası, Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Soytok, S. (2014). Güzel Sanatlar Liselerinde Öğrenim Gören Flüt Öğrencilerinin Eğitimine İlişkin Görüşler. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 2(1),196-216.
- Şahin, C. ve Yiğiter, E. (2020). *Türk Halk Müziği Dizleriyle Solfej Eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara.
- Şirin A. K. (2018). *Aksaray yöresine kayıtlı sözlü türkülerin ilk ve orta öğretim düzeyinde eğitim müziği olarak düzenlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Tanrıkorur, C. (2003). *Osmanlı Dönemi Türk Musikisi*, Derhah Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Terzioğlu, A. M. (2015). *Ağrı yöresinde kayıt altına alınmamış türkülerin derlenerek eğitim müziği açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Uluman, Ş. ve İnanıcı, M. K. (2020). Kars yöresine ait sözsüz eserlerin müzikal analizi ve çalgı eğitiminde kullanılabilirliği. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7, 458-472. doi:10.30900/kafkasegt.757964
- Yahya, Kaçar, G. (2008). Türk Musikisinde Makam. *İstem Dergisi*, 6, 11, 145-158.
- Yahya, Kaçar, G. (2002). *Ud Metodu*, Yurt renkleri Yayınevi, Ankara.
- Yavçin, A. Y. (2011). *İlköğretim Öğrencilerinin Özengen Çalgı Eğitimi Konusundaki Yönelimlerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yekta R. (1986). *Türk Mûsikîsi*, Çev: Orhan Nasuhioğlu, Pan Yay., İstanbul.
- Yuvarlak, G. (2008). *Çağdaş Türk Bestecilerinin Flüt Repertuarı ve Çağdaş Türk Flütistler*. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, Kocaeli.